

2021»2022

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222

▼ Lotos Vincenc Šparovec

ČLOVEK V MORJU

Red. br. XXX/1
Mjesec JULY
God. 1993.

IZLAZNI

POMORSKI RADIOTELEGRAM
Unutrašnji — Međunarodni

R. S. BOCNA/J8EL9

Taksa u _____

	Po riječi	Ukupno
Brodsko BB		
Obalna CC		
Linjska LL		
Ostale		
Svega:		

Polazno mjesto MV BOCNA
Office of origin _____

Primljen
Received

Otpremljen
Sent

Broj Nº	Vrst. Pref.	Riječi Wds	Dan Date	Vrijeme Time	Od stanice Fm Stn	Dan Date	Vrijeme Time	Primio By	Stanici To station	Dan Date	Vrijeme Time	Otpremlio By
	XXX		9	1046	GMT				TO ALL	SHIPS		S.A.

Adresa XXX CQ DE J8EL9 -
Address _____

Tekst XXX MAN OVERBOARD AT ABT POSITION 0806 NORTH 01408 WEST
Text PLS SHARP LOOKOUT AND REPORT AS ON 500 KHZ +

DE J8EL9

ORC: za SPAROVEC LOTOSA (v spomin)

RTG Alalay

Telegram ob alarmu Človek v morju

Lotos Vincenc Šparovec
ČLOVEK V MORJU
Gledališki dokumentarec

Brunotu

Ljubljana, 2021

PROLOG

Projekt *Človek v morju* je gledališki dokumentarec. Paradoksalno je, da je človek, ki je čudežno preživel brodolom, po poklicu igralec in bo stal s svojo resnično zgodbo na odru pred občinstvom. Vsekakor to ni igra. To je igralec, ki je na odru in ne igra, ne more igrati. To je zgodba o brodolomu. O mornarju, ki je padel z ladje, a padca nihče ni videl. Razglašen je bil alarm »Človek v morju« ali v pomorskem jeziku »Man Overboard«. Zgodilo se je 9. 7. 1993 na Atlantiku. Mornar je bil študent na priložnostnem delu na ladji. Lahko bi rekli avanturist, človek na begu pred samim seboj, mogoče iskalec resnice. Neverjetno, da je ta fant iz ene utesnjenosti prostovoljno šel v še večjo utesnjenost – na ladjo. Edini zakoni, ki na ladji veljajo, so pomorski. Ponoči zreš v neskončnost vesolja, prepoznavša vsa ozvezdja zodiaka na ekliptiki in srce ti zaigra, ko se v vodah blizu ekvatorja na nebu zasveti Južni križ. Podnevi s strahospoštovanjem boljčiš v gladino oceana in čakaš, kaj bo planilo iz temne globine, in razmišljaš, kaj vse se dogaja in kdo vse živi v kilometrih morja pod tabo. Pri tem pomisliš, da morda vseeno obstaja nekaj večjega, mogočnejšega, vseobsegajočega – Bog?

Kakorkoli že, ta ČLOVEK V MORJU sem bil jaz.

Igralec sem. Ker rad potujem. Po tujih dušah, po tujih svetovih. Da si lahko na mestu, pa se vseeno ne počutiš utesnjeno v svoji koži, v svojem telesu. Po tujih telesih in tujih dušah potuje igralec na lasten način, se pravi, da so to samo njegove predpostavke. Vsako tako potovanje je na podlagi predpostavke, kaj naj bi to bilo. To je igralčev občutek. Gre zato, kaj bi on v taki situaciji naredil in kako si on predstavlja situacijo. Kar pa z resnico nima nobene veze.

Kaj se pa zgodi, če vzameš igralcu to potovanje? Se pravi, da igralec ni več igralec, ampak da mora igralec povedati to, kar se mu je res zgodilo. Ne vem, če temu še lahko rečemo igra, niti ne vem, če temu lahko rečemo predstava, niti ne vem, če je to še gledališče. Nedvomno je dogodek in nedvomno je izpoved.

Ko sem bil že skoraj mrtev, sem izgubil strah pred smrtjo. Kasneje sem opazil, da se mi je zato malo okrepila jeza. Jazen sem postal predvsem na ljudi, ki jih je strah in v imenu tega strahu delajo vsemogoče grdobije. To je bila izkušnja, ki je nisem hotel. Nisem se odpravil na Mont Everest in ga splezal, na to se nisem pripravljaj. Preživel sem nesrečo in tega ne morem jemati kot dosežek. Kasneje sem od ljudi večkrat slišal: »Je to res ta, ki je padel z ladje in preživel? Pa noben ga ni videl?«

Namen je, da artikuliram stvar, ki se mi je zgodila in v stroki, ki se ji reče pomorstvo, velja za čudež. Sprašujem se, kaj se je v vresnici zgodilo in kaj sem v resnici takrat čutil. Kakšen človek je padel v morje in kakšen je iz njega prišel? Mogoče bo tudi kdo od vas šel iz te dvorane drugačen človek, kot je vanjo prišel.

Mogoče bi bilo bolje, če bi poslušali osebno izpoved svojega partnerja, otroka, starša, soseda, prijatelja, ljubimca, pivskega prijatelja in je njegova zgodba za vas pomembnejša. Tako ste pa zdaj tukaj, ker vam je verjetno

nekdo rekel: »Ej, pejd u MGL, tm en tip razlaga, kako je u morje padu, baje. Mogoče ti bo zanimiu.« Zakaj? Ker je dobra zgodba? Saj se vas njegova zgodba prav nič ne tiče. Kaj sploh je zgodba? Dobra zgodba? Gre za osebne stvari. Mogoče ste tudi vi že kdaj pomislili na smrt ali pa ste bili pred njenim pragom. Ali pa vas je nekdo hotel zapustiti. Ali pa vas je zapustil. Kar je tudi neke vrste smrt, če nekdo izgine iz vašega življenja.

Kakorkoli, zdaj ste tu in poslušate igralca, ki vam pripoveduje svojo osebno zgodbo. In ne pripoveduje je prvič in vi niste prvi, ki vam jo pripoveduje. On jo je pripravljen vsak dan pripovedovati. Če sem preživel brodolom na Atlantiku, bom zlahka vsak večer na toplem in suhem pripovedoval zgodbo. Nisem nor. Imam izvid rednega zdravniškega pregleda, ki dokazuje, da sem normalen. Vsi izvidi so ok.

Čutim pa potrebo, da sem z nekom iskren. To ste zdaj vi. Človek misli, da ta iskrenost prinese tudi bližino, ampak to sploh ni res. Ker če bi se hotel zblížati z vami, bi moral tudi jaz vsakega od vas poslušati vsaj eno uro. Tega časa pa nimamo. Zdajle imamo čas samo za mojo zgodbo. In konec koncev ste vi kupili vstopnico.

Lotos na Bočni v Gibraltarju, julij 1993

LADJA

Morje. Ocean. Človek. Človek na morju. Človek na odprtem morju. Človek v morju. Ladja. Plovba. Neskončna plovba na odprtem morju. Biti sam. Zakaj? Zakaj sem se vkrcal na tisto ladjo? Tovorno ladjo. Staro. Zarjavelo. Imenovala se je Bočna. Kadar je bilo morje težko, sem jo slišal jokati, ječati. Ocean je bil njen dom. Poznala je vse vode in vse tokove od Monfalconeja (Tržiča) v Italiji do Matadija v Zairu. Velikokrat je šla na to pot. Bila je ladja za razsuti tovor. Bulk. Bulk carrier. Vedno sem plul na bulkih. Bulki imajo štive (skladišča). Vsaka štiva ima svoj derič (dvigalo). Doli v Afriki, kjer v pristaniščih niso imeli žerjavov, so mornarji sami s temi deriči natovorili ali raztovorili barko. Dvajset tisoč ton. Ni malo. In znalo je trajati, preden smo preložili toliko tovora. Ladja takrat stoji. Posadka gre na kopno in si da duška kakor malokdo drug. Domačini pridejo na ladjo, trgujejo, ponujajo banane, mango, arašide, drage kamne, ki to ponavadi niso, živali, žive in nagačene.

V vsakem afriškem pristanišču se vedno najde tudi kakšen veljak, ki se javi, da bo na ladji skrbel za zaščito. Da bo Watchman. Barba (poveljnik ladje) ga praviloma pusti na ladji, da si s tem na neki način kupi mir. Watchman pa postane posrednik med posadko in pristaniščem, domačini in pristaniškimi delavci. Poslušaj želje in potrebe mornarjev in jih, za plačilo, ponavadi realizira. Pa tudi zamiži na eno oko, kadar kateri od mornarjev pripelje prijateljico, ki jo je spoznal v mestu in ki ji pogosto obljublja, da jo bo odpeljal v Evropo, ji našel službo, zgradil dom. Watchman ponavadi reče: »Planty watter is coming down. Planty rain, planty gigy gigy.« V tropih skoraj vsak dan malo dežuje. Vlažno je, ves čas si preznojen od sopare. Veliko je pijače, glasbe, plesa, sedenja po »dunič barih«. Samo v Afriki so duniči. To so kolibe na plaži, malo odmaknjene od pristanišča, kjer domačini ponujajo pijačo. Električne ni, tako da pijačo hladijo na kosih ledu, ki so zaviti v odeje. Kadar kdo naroči viski, lastnik, ki je ponavadi tudi točaj, v hipu z mačeto odbije kos ledu, udari po njem s kamnom, da se razbije, in koščke vrže v kozarec, ponavadi plastičen ali kovinski, in voilâ: »Whiskey on the rocks«. Predvsem se pa pomorci v pristaniščih na neki način stabilizirajo po nekajtedenskem valjanju po oceanu, začutijo trdna tla pod nogami, dobijo spet občutek, da so del nečesa, da so »v živo«, tukaj in zdaj, v toku življenja skupaj z drugimi. Del velike družine, ki se ji reče Človeštvo. Del te evforije, potrebe po kupovanju na tržnicah, gledanju televizije, spremljanju poročil, biti na tekočem z dogajanjem, dotakniti se ženske, če seveda to dovolj, pa čeprav to ni tvoja žena, ki te nemara še vedno čaka doma z otroki. Ampak mornar nisi zato, da bi bil del tega sveta »v živo«, pač pa zato, da bi od njega pobegnil. In nisi mornar zato, da bi se drenjal z ljudmi in nakupoval v shopping centrih, ampak zato, da bi bil sam oziroma s tistimi nekaj somišljeniki, ki so potrebni, da se ladja premika. In mornar nisi za to, da bi bil v pristanišču, ampak zato, da bi bil na odprtem morju. Da te prevalja, da te premeče, da te preboža ta ocean. In da se pogled ne odbije od ničesar, da je obzorje ravna črta, kjer se stikata nebo in morje. In sonce, ki zjutraj pride iz morja in zvečer pade nazaj vanj.

Pogled na Bočno z mostu

Bočna s hlodí v štívah

Pa nebeško črne zvezdne noči, polne utrinkov. In ko se mehko zibajoč giblješ skozi takšno noč, imaš občutek, da potuješ po vesolju. In vseskozi pritajeni zvok motorja iz trebuha ladje. Pa dim iz cimunjere (dimnika). In motor dela dan in noč in ladja se ne ustavi, ko spiš. Brez ustavljanja. Ko si istočasno želiš, da bi čim prej zagledal kopno, ko padajo stave, ob kateri uri se bo to zgodilo, in obenem, da bi plovba na odprtem morju trajala večno in da bi te nežni pasatni vetrovi božali do onemoglosti. In da bi ti pogled na kite, ki se mečejo iz vode v paritvenem plesu, dal vedeti, da si vstopil v tropsko morje. In ko ponoči na nebu zasveti Južni križ. Ja, to so razlogi, zagotovo ne vsi (pustimo tisto, da človek vedno beži pred nekom ali nečim), zakaj sem se vkrcal na Bočno. Juliet-eight-Echo-Lima-nine je bil njen prepoznavni znak v pomorskem prometu. Prepoznal si jo po pantalonih (stebrih), ki so se dvigali iz partiget (dvignjen rob na obeh bokih ladje). Pantaloni so služili kot opora za hlode, ki smo jih glede na njihovo specifično težo (lažji so od vode) lahko naložili tudi preko palube vse do komandnega mosta, toliko da si lahko še videl do prove (premca). In ti pantaloni so zadrževali hlode, da z boka niso zgrmeli v morje, sploh če nas je valjalo. Ladja je šla še na enega od mnogih afriških vijačev, in vzela me je s sabo. Vijač v pomorskem žargonu pomeni krožno potovanje.

Ja, po hlode gremo v države Gvinejskega zaliva, od San Pedra v Slonokoščeni obali do Matadija globoko v ustju reke Kongo. Še prej bomo pa v Tunisu in zraven Marseilla naložili cement in jim ga odpeljali. Cement za hlode. Beton v zameno za džunglo. Kar bizarno, ampak tako so narekemale trgovske smernice in vseeno nam je bilo, samo da pridemo čim prej na odprto morje. Sredozemsko morje nas je kar premetalo. Manjša luža se bolj razburka. Pri Alžiriji nas je divje morje najbolj žgalo. Ladja je spet jokala. Valove, ki smo jih sekali, pa je nosilo preko mosta, ki je vsaj sto metrov oddaljen od prove in približno dvajset metrov dvignjen. Čez Gibraltar so nas pospremili delfini in – pozdravljen, Atlantik! Nekaj ur – in ne vidimo več obale. Končno. Ladja nas je odpravila na odprto morje, kot je Hemingwayeva starca sprehajala mečarica, ki jo je »zataknil«.

Odprto morje. Vse in nič obenem. Zanimivo je in hkrati grozno in žalostno, da na odprtem morju nehaš pogrešati najbližje. Družino, prijatelje, celo dekle, s katerim si hodil in ki te zvesto čaka, svojega Odiseja, in ki ne razume, zakaj si se vkrcal na ladjo, če nama je pa bilo lepo skupaj. Če se ne bi vkrcal, bi to vse življenje obžaloval, sem prepričeval sebe in njo. Kako rad moraš imeti človeka, ki te prepričuje v take neumnosti. Nihče me ni silil. Nisem šel služiti denarja, čeprav sem kot študent dobil mornarsko plačo. Gnala me je izključno želja po plovbi, miru, oceanu, avanturi.

Že v Sredozemlju smo ujeli dnevni ritual. Vstajanje ob sedmih, umivanje, zajtrk po želji v salonu. Salona sta dva. Na levem boku je salon za posadko; ta je bolj preprosto urejen: mize, stoli, klopi, televizor. Na desnem boku pa je salon za oficirje; ta je opremljen bolj bogato: oblazinjeni stoli, sedežna garnitura ... Tu obedujejo in se družijo barba, kapo (upravitelj stroja) in vsi trije častniki palube in stroja. Jaz sem bil del posadke, ki je vključevala mornarje, timunjerje (krmarje), noštroma (neke vrste delovodja na palubi), mazače, električarja, mehanika, kadete

Peter Ivanež - sekondo na mostu

(pripravnik na ladji). Med obema salonoma je kuhinja, v kateri sta bila dva kuharja, glavni in pomožni, in dva natakarka. Kogo, glavni kuhar, je pisal jedilnike in naročal hrano v pristaniščih, od njega je bilo precej odvisno vzdušje na ladji. Če dobro ješ, lažje prenašaš monotonijo. Po vkrcanju si vedno vprašal, kdo je kuhar. Drugi kuhar je pekel kruh, lupil krompir in kuhal. Prvi natakarka je skrbel za oficirski salon, urejal pisarno na ladji, popisoval zaloge in stregel oficirjem. Drugi natakarka je stregel nam – posadki, pospravljaj sobe oficirjem, pomival ...

Po zajtrku smo si delavci na palubi nadeli delovne tute (kombinezone) in čevlje in malo pred osmo uro je bil sestanek z noštromom, ki nam je razdelil naloge – delo.

Med 12.00 in 13.00 je bila pavza za kosilo in počitek. Potem spet delo do 17.00. In že ob 17.30 večerja. Potem pa druženje v salonu. Karte, šah, gledanje filmov ali pitje piva, ali pa samo ždenje na palubi, največkrat spredaj na provi, kjer sem gledal, kako brazdamo gladino in proti kateri točki na obzorju plujemo. Ali pa zadaj na krmi, kjer sem v zavetrju gledal sled, ki jo puščamo za sabo. Na krmi si tudi slišal delovanje motorja in zavohal dim iz bližnje cimunjere. Eni prej, drugi kasneje smo se spokali v svoje kabine in zaspali.

Zame je bil ponavadi vrhunec dneva pet minut pred polnočjo. Takrat sem se velikokrat zbudil in šel na most v sekundovo guardia. Guardia je čas, ki ga častnik preživi na mostu v dežurstvu. Sekondo je drugi častnik palube. Imamo tri častnike palube in tri častnike stroja: terca, sekonda in čifa. Naš terco palube je bil Ama iz Čabra, mesta na meji med Hrvaško in Slovenijo, sicer sin Arabca, imel je frizuro kot Jimmy Hendrix, bil je najbolj promiskuiteten med vsemi nami, spomnim se, kako so ga v Afriki na zviti vrvi na provi čakale tri ženske, ki si jih je vzel kar tam. Naš sekondo palube pa je bil Peter Ivanež iz Gorenjske. Glavni v makini (strojnici) je kapo, capo di machina (upravitelj stroja). Nad vsemi na palubi je barba. Na ladji je vedno nekdo od častnikov dežuren. Vsak dežura dvakrat po štiri ure, in sicer terco od osmih do dvanajstih, sekondo od dvanajstih do štirih in čif od štirih do osmih. Zjutraj in zvečer, dvakrat na dan. Poleg tega, da opazujejo plovbo, se izogibajo drugim ladjam in spremljajo vreme, imajo častniki še druge odgovornosti – glede na rang. Terco poleg dežurstva skrbi še za reševalno opremo, opremo za gašenje požarov in rešilne čolne. Sekondo skrbi za navigacijo, določa kurze plovbe in riše poti po navtičnih kartah; skrbi tudi za bolnišnično sobo na ladji, zdravila, za prvo pomoč, je neke vrste ladijski zdravnik. Čif pa je odgovoren za tovor, torej kaj in kje bomo vkrcavali, v kakšnem vrstnem redu, v katero štivo, da bo ladja pravilno obremenjena in da bo tovor čim manj vplival na kakovost in varnost plovbe. Računa stabilnost ladje, količino balastnih vod v tankih. Skratka, nekakšen fizik, zelo odgovorno delo. Tisti čas, tista guardia, ki jo ima sekondo od polnoči do štirih zjutraj, se imenuje guardia del signori (gosposka guardia). Tudi meni se je zdela gosposka: tišina, vsi spiyo, noč, mir. Tema na mostu, da si lažje opazil kakšno lučko na morju, samo rahla zelena svetloba iz radarja in majhna lučka na krmilu. Miza z navtičnimi kartami je bila pomaknjena nazaj in ponoči obdana z zaveso, da se svetloba, kadar jo je kdo potreboval, ni širila na sprednji – panoramski del mosta. Zvezdnato nebo, stotine

utrinkov, kadar mesec ne sveti premočno. Vsa ozvezdja zodiaka na ekliptiki, pa navigacijske zvezde, ki ti ob pomoči sekstanta, ki odmeri njihovo višino, pomagajo določiti tvoj položaj na oceanu. Če si natančen in skoncentriran, lahko celo na deset milj natančno. To je bil moj vrhunec dneva na odprtem morju – ponoči v sekundovi guardii. V enakomernem mehkem drsenju skozi noč po Rimski cesti. Kot na vesoljski ladji. S Sekondom sva se ujela. Pet let je bil starejši od mene, imel je ženo, pričakovala sta otroka. Bil je z gorenjskega konca in temu primerno zadržan in brez odvečnega govoričenja. Predan svojemu poklicu in poslanstvu. Analitičen, profesionalen. Ni si dopuščal napak, površnosti. Znala sva molčati. Tišina naju ni motila, prej naju je povezovala. Govorila sva preko nalog in odgovornosti, ki jih je imel kot edini buden na palubi. Da sem bil jaz z njim, ni bilo normalno. Nisem mogel spati, tako me je vse zanimalo, ničesar nisem hotel spustiti, zamuditi. Buden na ladji je bil še sekondo stroja v makini, ampak on je bil v zaprtem prostoru. Dol v akvariju (tako smo rekli zastekljeni sobi v podpalubju, od koder se je nadzorovalo delovanje motorjev, pogonskega in servisnih). Sekondo je večino časa hodil od ene strani mosta do druge. Kadar je bila noč topla in mirna, je odprl vrata in svojo običajno pot raztegnil prav do ladijskih bokov. To je okoli dvaintrideset metrov, širina ladje, ki še omogoča plutje skozi Panamski prekop. Večino časa je imel pri sebi daljnogled, razen ko je šel pogledat radar ali preverit položaj na karti. Ladja se je ponavadi enakomerno in v dolgih intervalih zibala sem in tja. Kadar je bilo valjanje močnejše, je ponavadi rekel: »Zdej grem v hribe!« in je od ene strani na drugo hodil navkreber. Torej, ko se je ladja nagibala na eno stran, je on hodil na drugo. To je bila njegova nočna fizikultura. Če nas je valjalo cel dan, je rekel, da je bil tisti dan v dveh guardiah, že na Triglavu. Rad sem hodil k Sekondi v guardia del signori, čeprav sem bil potem zjutraj utrujen od premalo spanja. Včasih je tudi noštro mo pri dopoldanskem delu opazil, da kakšne stvari nisem prijel ali držal dovolj močno, pa je rekel: »Bo treba ponoči spat, ne pa gor na mostu izigravat Cervantesa!« Tako so minevali dnevi in tedni na barki Juliet-eight-Echo-Lima-nine. Po dobrih dveh tednih smo prišli v trope, in tam je ladja spremenila kurz. Za Kapverdskimi otoki smo zavili globoko v Gvinejski zaliv. Namenjeni smo bili v Kamerun – v pristanišče Dualo, kjer naj bi iztovorili cement.

Lancana na Bočni

Tolčenje rje s pakaportov

9. 7. 1993

Drugi dan plovbe po Kapverdskih otokih. Smer Kamerun. Vreme je jasno. Piha rahel pasatni veter, ki ga še malo okrepi hitrost barke, ta pluje v tem delu oceana s hitrostjo samo deset vozlov, zaradi protitoka. Morje mirno-mrtvo. Dolgi enakomerni valovi, ki povzročajo nežno valjanje. Temperatura zraka okoli 27 °C, morja 21 °C. Ponoči sem bil spet pri Sekondi v guardii, ne čutim posebne utrujenosti. Ob osmih nas zbere noštromo na palubi in nam razdeli delo. Izberem si najbolj atraktivno. Dan prej sta namreč barba in čif pri popoldanskem obhodu palube opazila, da dva pantalona na levem boku ladje, zadnja dva pred mostom, nista v najboljšem stanju. Rja je naredila že debelo skorjo, na nekaterih mestih so bile prav izbokline, kot rakave tvorbe, kot bi čvrsto železo začenjalo cveteti. Eden od pantalonov je bil tudi malo zviti od pritiska hlodovine z enega od prejšnjih vijačev. Sklenila sta, da sta potrebna obnove, kolikor je seveda v naši moči. Najprej je treba stolči rjo, potem videti, če pantalon potrebuje ojačitve, in v tem primeru poklicati varilca, da ga ojača s kovinskimi ploščami, ter ga na koncu še zaščititi in prebarvati. Z noštromom greva v casamato (prostor pod deričem, kjer je spravljena oprema za vzdrževanje ladje). Vzameva trapez in piketo ter se odpraviva proti pantalonoma. Trapez je širok pas, ki si ga nadenemo okoli ledvenega dela hrbta. Vidimo ga lahko pri dvigalcih uteži in deskarjih. Spredaj ima pritrjen karabin, skozi katerega je speljana vrv. Z njo bom objel pantalon in jo ponovno speljal skozi karabin, s katerim se bom pripel na pantalon in ob boku ladje visel kakšnih deset metrov nad gladino. Piketa pa je pnevmatsko kladivo, ki ga pritrdiš na cev kompresorja, ki je pod zračnim pritiskom. Na glavi pikete, ki se prilega roki, so nameščena kladivca, ki s pomočjo pritiska začnejo tolči po rji. Pri tem moraš piketo čvrsto držati. Da bi mi koščki rje ne poškodovali oči, si nadenem zaščitna očala. Ker je tolčenje kladivc zelo glasno, si nadenem še glušnike. Komunikacija je znakovna ali z dotikom. Noštromo mi je še pomagal na partigeto, da sem se pripel na pantalon, mi priključil in podal piketo in me pustil na delovnem mestu, ki sem si ga s takim veseljem sam izbral. Jure, s katerim sva se skupaj vkrcala in sva se tudi pri delu na palubi držala skupaj, je dobil druge zadolžitve. Bil je mornar kot jaz, prijatelj s Prul, moj letnik.

Občutki pri tem delu niso izneverili mojih pričakovanj. Pantalon je bil kot jambor, jaz kot jadralec, ki drži kontrapezo. Blag veter piha iz smeri plovbe. Mrtvo morje nežno valja ladjo, tako da se pritisk na trapez povečuje, ko se nagibamo na levi bok, in zmanjšuje, ko se nagibamo na desni. Če opazim na gladini oceana kita, delfine, manto, ustavim piketo in jih gledam, dokler mi ne izginejo iz vidnega polja. Če začutim bolečino v roki, ustavim piketo in zrem v gladino proti obzorju, ne da bi se tam dogajalo karkoli spektakularnega. Samo nagubano morje, tu pa tam kakšna penica zaradi vala, ki se je na vrhu malo prelomil ali pa se ga je samo malo preveč dotaknil pasat. In potem spet prenos pozornosti na rjaveč kos železa in piketo, ki razbija rjo in jo meče na vse strani.

Atlantik 9. 7. 1993 – mrtvo morje

Posadka v času alarma Človek v morju

V tej zamaknjenosti začutim udarec po nogi. Kaj je to? Pogledam dol na palubo in vidim noštroma, ki mi maha, naj neham, in mi kaže znak za time-out. To pomeni, da imamo pavzo. Ura je 9.40. Palubarci (posadka palube) – delavci na ladji se zberemo, odložimo glušnike in očala, tisti, ki je na vrsti, prinese six-pack. Za noštroma, tri timunjere (krmarje) in dva mornarja, ki sestavljamo celotno delovno ekipo palube, na kateri je spet malo tišine, da spet slišimo drug drugega. Povemo si, kako napreduje delo, kako se počutimo, pa seveda, če kdo že ve, kaj bo za kosilo in če koga kaj boli. Hladno pivo paše in malo poboža. Noštromu povem, da mislim, da bom do kosila končal s piketanjem in da lahko potem pokliče varilca, ker zviti pantalon skoraj gotovo potrebuje ojačitev. Ura je 10.00, nadaljujemo z delom, še dve uri do kosila. Noštromo gre z mano do pantalona, da se varno pripnem, mi poda piketo, dvigne palec v pozdrav in gre. Piketa zaropota in napade rjo. Najdem udoben položaj telesa, uprem se na trapez, ki je moj stik z barko, kot je vrv okoli pantalona moja popkovina. Pričakujem, da bo naslednji družabni trenutek pet minut do dvanajstih, ko me bo spet od spodaj žoknil noštromo in oznanil čas za kosilo. Ampak nekaj ni tako kot prej. Po pavzi barko bolj valja. Morje je malo težje. Tudi veter se je malo dvignil. Pritisk na trapezu je močnejši, kar čutim na hrbtenici. Zategnem vse mišice in čvrsto stojim ob svojem pantalonu. Še malo več adrenalina. In potem pride tisti val. Tisti, ki je malo večji in višji od prejšnjih. Tisti sedmi, ki pride v interferenco s prejšnjim in prevzame še njegovo moč. Ladjo močnejše nagne, tako da zagledam nebo, nič več gladine in v tistem trenutku: Pok!!! Padam. Letim. Piketa mi pade iz rok. Vidim nebo. Padam na hrbet ob boku ladje. Bum.

V vodi sem. Pod vodo. Polno mehurčkov, zadržujem sapo. Zvok propelerja je vse močnejši. Oglušujoč. Ali sanjam? Ne. V vodi sem. Ne morem dihati. Zvok propelerja se oddaljuje, splavam na površje. Znajdem se sredi mehurčkastega toka, ki ga proizvaja propeler. S krme, ki je zdaj deset metrov nad mano, smo opazovali to sled, ki jo ladja pušča za sabo. Na krmi zdaj ni nikogar. Ob tem času je ponavadi naš kogo na krmi čistil ribe ali lupil krompir ali karkoli že, kar je mislil pripraviti posadki za kosilo. Odpadke je potem vrgel naravnost v morje. Zaradi te navade, pravijo, za ladjo pogosto plava kakšen pes, ki je tako vsaj delno nahranjen. Faaak!!!! V vodi sem ... Začnem se dreti: »Kogo, kogo, ej, ej, kogo!!!« Nič. Tudi če bi bil pred kuhinjo, ki je blizu krme, me ne bi slišal. Tam je hrup motorja skozi zračnike in cimunjero najmočnejši, ni šanse. Kaj pa Terco? Zdaj je njegova guardia. Ali je z mostu videl, kako sem padel? »Terco, Terco, ej, ej! Terco.« Barka se ne obrača. Tulim. Maham. Tolčem po vodi. Nič. Kje sem? A je to res? Sanjam? Ne. Klofнем se. Čutim. Premalo. Ne boli. Močnejše se udarim. S pestjo. Čutim. Ampak to ni to. Premalo. To ni res. Voda. Morje. Pij ga. Pijem. Izpljunem. Res je slano. Ampak ne. Če sem res tukaj, se lahko utopim in umrem. No, daj, probaj. Potopim se, malo, zajamem vodo – morje. Au. Bruhнем. Res sem v vodi. Au. Bruham pod vodo. Zraka. Splavam na površino. Bruham. Iz nosa se mi cedi smrkelj. Oči me pečejo. Hlastam za zrakom. Res sem v morju. Ampak kje? Ne. Nisem. Ampak nekje sem. Saj to morje, ki to je, ne more biti tako globoko,

a ne? Potopim se lahko do dna. Obrnem se na glavo in začnem se potapljati do dna. Ni dna. Niti ga ne vidim. Oči pečejo. Nič. Sama voda. Morje. Vrni se gor. Če hočeš živeti. Pridem gor. Res sem tukaj – ali kaj? Udarjam – tolčem po gladini. Krma se oddaljuje. Če me niso videli, ko sem padel, me tudi zdaj ne bodo. Plavam za ladjo. Hitro. Kolikor morem. Bo kdo opazil? Kombinezon, prepojen z vodo, težki delovni čevlji, trapez s karabinom in vrvjo, ki je pretrgana, ker ni zdržala moje teže.

Stara vrv. Na koga naj bom jezen, da sem zaupal tej vrvi, da me bo držala? Zakaj nisem preveril? Samo še cimunjera se vidi in ladja ne obrača. Še nekajkrat tja v tri dni zatulim in ostanem tokrat resnično sam. V morju. V oceanu. A to je to? Vidim en val pred sabo in en val za sabo. Vsak sedmi je res malo večji in takrat lahko vidim malo dlje. Ampak kaj naj bi videl? Na odprtem morju. Oči so deset centimetrov nad gladino. Moral bi biti vsaj deset metrov visoko, da bi še videl mojo Juliet-eight-Echo-Lima-nine in ji kaj signaliziral. Kdo bi me lahko videl in opazil? Ko smo čistili štive in v morje metali ostanke hlodovine, si kakšen kos lesa v morju lahko spremljal največ minuto, preden se je izgubil in izgubil v penah med valovi. Pa je bil večji kot moja glava. Celina je severovzhodno, tokovi nosijo stran od celine, kar smo čutili tudi na barki, torej to nima smisla. Zdaj sem prepričan, kljub optimizmu, ki me sicer navdaja v življenju, da mojega padca nihče ni opazil. Po zgodbah, ki so jih pripovedovali na barki, je bil to včasih način samomora. Vrgli so se čez partigeto in na tak način končali življenje. Nikoli niso našli nikogar. Res je, da so ponavadi to naredili ponoči. Ja, nobeden se ni vrnil, da bi povedal, na kakšen način je doživel svoj konec. So ga požrli morski psi, se je zadušil, utonil, samo zaspal, ker ga je takoj zadela kap?

Zdaj sem jaz tisti, ki bom končal življenje na oceanu, v oceanu. Valovi se ne lomijo, tako da me zaenkrat še ne bodo poklopili. Tako močnega vetra ni, ki bi delal piš nad gladino, da bi me zadušil. Utrujen nisem, da bi kar utonil, pa konec koncev sem dober plavalec. Devet let, od svojega petega do štirinajstega leta sem poletel na Koleziji, pozimi v Tivoliju treniral plavanje. Nisem imel druge izbire, moj foter se je tako odločil. Očeta sem se bal. Večkrat me je kaznoval in tepel. Strog je bil z mano. Bolj kot s sabo. Takšen je bil. Sprijazniti sem se moral z njegovo bližino, ki me je konec koncev okrepila. Tudi njegovo siljenje plavanja mi sedaj, ko se moram boriti za življenje, zelo prav pride. Ampak drugače ni znal. Tako kot jaz ne znam drugače s svojim sinom, ki mi ne more očitati, da ga v kaj silim, kaznujem ali tepem, lahko mi pa očita, da me ni blizu njega. Kaj je hujshe? Hvala bogu je imel oče šest let mlajšega brata, strica Bojana. On me je vedno znal razvedriti in me potolažiti. Zdelo se mi je, da je ves čas srečen, vsaj deloval je tako. Objel me je kdaj, vzel v naročje, mi dal občutek bližine. Oboževal je motorje. Bil je med prvimi, ki je v zgodnjih osemdesetih uvozil težki motor. Yamaha 1100 GS, se mi zdi. Spomnim se, da je imela na števcu napisano 250 km/h. Z njo je tudi tekmoval. Enkrat me je peljal. Star sem bil trinajst let. Prej mi je razložil, kako se moram z njim nagibati v ovinkih. Kljub njegovi dobronamernosti je bila to zame

travmatična izkušnja. Strah me je bilo od prve do zadnje sekunde. Čeprav je obvladal vožnjo in nikoli ni imel nesreče. Od takrat nisem ljubitelj vožnje z motorjem. Pogrešam ga. Pa svoji sestri, Enejo in Lano, osem in enajst let mlajši. Razlika v letih je naredila svoje in vedno sem se počutil bolj varuška kot pa zaupnik. Bližine nisem znal vzpostaviti. Mi je pa godilo, ker sta mi dajali občutek, da sta ponosni na svojega starejšega brata.

Tukaj sem in samo čakam, da me zgrabi kakšna žival, ki bo priplavala iz teme pod mano. Kar čuden občutek, ko pomislim, kaj vse in koliko tega je spodaj. Do takrat moram o nečem razmišljati. A boli, ko te zgrabi? Morje in voda verjetno pospešujeta krvavitev, saj vem za tiste umore in samomore v banji med kopanjem. Ne bi smelo dolgo trajati. Gotovo bi bilo lažje, če bi bil pijan ali zadet od česa. Takrat verjetno ne bi niti vedel, ali sanjam ali se mi to zares dogaja. Ampak nisem pijan in nisem zadet, buden sem in plavam, oziroma držim se na vodi. In umrl bom. Zakaj? Nisem delal samomora. Vrv se je strgala. A ni to malo preveč banalno za smrt?

Sam si si kriv. A te je kdo silil na ladjo? Ne. Zdelo se ti je frajersko, ko si na pivu po košarki prijateljem rekel, da greš poleti na ladjo. Oni pa: »Vau, kul, a res al kaj, pa misliš, da boš zdržal?« »Ja, valjda.« Kaj je to zame, jaz sem avanturist, jaz si upam, jaz grem, jaz nič ne čakam, ne tako kot vi, ki ždite v tej Ljubljani in boste šli mogoče poleti za en teden v Vrsar. Zdaj pa imaš! Bolje bi bilo, če bi bil z njimi v Vrsarju. Zakaj nisi, če so tvoji prijatelji? Zakaj bežiš od njih in jim poskušaš pokazati, kakšen frajer si? A se res počutiš dobro v njihovi bližini? No, vsaj enega si vzel s sabo na ladjo, da ga boš uvedel, ga pazil, da te bo videl, kako se znajdeš na ladji, kjer se med moškimi hitro vzpostavi hierarhija in kjer daš jasno vedeti, da se ne boš pustil. Martin, Luka, Seba, Aljoša, Kabl, Šajba, Sale, Zoki, Gape, Juna, oprostite, ker nisem z vami.

Kaj pa šele Tanja, moje dekle. Koliko jo imaš zares rad, da si ji lahko medtem ko sta jedla pico na Trubarjevi, povedal, da greš čez en mesec za tri mesece na ladjo? Sicer pa jo imaš zelo rad. Ampak da letošnje poletje, čeprav sta šele pol leta skupaj, pač ne bosta skupaj na počitnicah. Rada me je imela. Z mano si je hotela ustvariti družino. Kakšen prasec sem moral biti v njenih očeh. Ona me je pa poslušala in jokala. Potem si je pa obrisala solze in rekla, da mi privoščiči, da me razume, ampak naj ji oprostim, ker ji je malo hudo, da je vseeno pričakovala, da bova med počitnicami skupaj. Da bova kam šla.

Kaj bodo doma rekli? Mama je rekla, da se mi ne more nič zgoditi, če se bom tako dobro branil kakor se pred njo. Večkrat sem jo prizadel. Nazadnje na zadnjem skupnem kosilu, preden sem se vkrcal, ko mi je svetovala in me svarila, da so moje odločitve nepremišljene, avanturistične, neodgovorne in nevarne. Predvsem pa ne ve, »po kom imaš to, po meni že ne«. Pa sem ji odgovoril: »Če veš zame, po kom imam kaj, veš tudi zase. Tako da kar s tistim razčiščuj.«

So že opazili, da me ni več na barki? Najkasneje pet do dvanajstih bodo opazili, da sem padel v morje. A se bodo sploh obrnili? Ima sploh kakšen smisel začeti z iskanjem? Smrt pomorca. Nič takega. Ampak jaz sem še živ.

Hudo jim je. Juretu in Sekundu najbolj – verjetno. Jure bo moral povedati mojim staršem. Ne bo mu lahko. Verjetno se bo izkrcał v Douali in šel domov. Pa pogreb bo. Brez trupla in pepela.

Prazno žaro bodo verjetno položili noter. Verjetno jih bo kar veliko. Pa saj so me imeli kar radi vsi ti ljudje. In jaz tudi njih. Mogoče kateremu to nisem pokazal. Žal mi je. Če umre mlad človek, je kar veliko pogrebcev. Pa Splošna plovba bo koga poslala. Pa Sekondo bo tam. Ne, on se ne bo izkrcał. Samo Jureta bodo poslali, po mojem. Moje stvari bodo pa prišle z ladjo čez dva meseca. Kar morbidno jim bo zdaj hoditi mimo moje kabine. Pa pospraviti jo bo treba. To bo storil Jure, najverjetneje. Ampak jaz sem še zmeraj živ. Pa tako žalosten, ker bom umrl. Zakaj? Zakaj jaz? Saj je bilo še vse življenje pred mano. Pa žalostni bodo. Pa tudi jaz sem žalosten. A zato, ker sem izbral piketanje pantalona, moram zdaj umreti? Zakaj pa že nisem? Oh, ko bi že! Zakaj me ni potegnilo v propeler? Polni cementa smo, propeler je kakih dvanajst metrov pod gladino.

Sreča ali škoda? Kaj naj delam ves ta čas, ko čakam na smrt? Naj pride nevihta, pa bomo hitro zmenjeni. Samo pride naj – čim prej. Ali pa tista žival. Naj ima največji gobec na svetu, da bo čim prej konec. Zakaj sem si zaslužil to čakanje?

Kaj sem komu naredil? Zakaj ta muka? Zakaj moram toliko časa umirati? Ej! Fuck off! Zakaj! Zakaj jaz? Tukaj! Kje je kdo? Ej! Eeeij! Tukaj sem!

Velikokrat sem hotel biti sam, ampak tako zelo sam pa spet ne! To boli! Veliko lahko prenesem, ampak to – ne! Aua! Boli! Ne morem! Ne bom! Nočem!

Zakaj?! Kje je kdo? Babica – Maca – se spomniš, ko si me otroka dajala spat pa sva štela ovčke? Če me je bilo strah teme, si me naučila tisto molitev. Angel, varuh moj. Saj res, kako že gre? Sveti angel, varuh moj, bodi vedno ti z menoj, stoj mi noč in dan ob strani, vsega hudega me brani, prav (ne vem, kako; a ponižno?) prosim te, varuj me (pa še nekaj, pol pa amen). Amen. Kaj pa če je res? Kaj pa, če je Bog? A znam še kaj? Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega. Amen. Pa česa se še spomnim? Zdrava Marija. Zdrava Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blažena si med ženami ... in blažen je sad tvojega telesa – Jezus Kristus. A znam še kaj? Ups!!! Val. Daj, da pogledam čez. Nič. Nič. Grem še en krog teh molitev, kaj pa naj? Itak mora čas miniti. Molim še en krog. Val. Nič.

Če bi me moji prijatelji zdaj videli ... Saj to, da sem sredi oceana, bi se jim zdelo verjetno veličastno in grozno hkrati. »Šel je na svoj način,« bi verjetno rekli. Da pa molim, tako si me pa sigurno ne predstavljajo. Ampak molim, ker mogoče edino to lahko še pomaga in nič drugega ne morem početi. Val. Nič.

*Season in the Sun*¹

Goodbye to you my trusted friend
 We've known each other since we were nine or ten
 Together we've climbed hills and trees
 Learned of love and ABC's
 Skinned our hearts and skinned our knees
 Goodbye my friend it's hard to die
 When all the birds are singing in the sky
 Now that spring is in the air
 Pretty girls are everywhere
 Think of me and I'll be there

We had joy, we had fun
 we had seasons in the sun
 But the hills that we climbed
 Were just seasons out of time
 Goodbye Papa please pray for me
 I was the black sheep of the family
 You tried to teach me right from wrong
 Too much wine and too much song

Wonder how I got along
 Goodbye Papa it's hard to die
 When all the birds are singing in the sky
 Now that the spring is in the air
 Little children everywhere
 When you see...

¹ Pesem z moje prve gramofonske plošče, ki sem jo dobil v dar pri desetih letih.

We had joy, we had fun
 We had seasons in the sun
 But the wine and the song
 Like the seasons have all gone
 We had joy, we had fun
 We had seasons in the sun
 But the wine and the song
 Like the seasons have all gone

Goodbye Michelle my little one
 You gave me love and helped me find the sun
 And every time that I was down
 You would always come around
 And get my feet back on the ground
 Goodbye Michelle it's hard to die
 When all the birds are singing in the sky
 Now that the spring is in the air
 With the flowers everywhere
 I wish that we could both be there

Če bo to še dolgo trajalo, bo najbolje, da odvržem ta balast, ki me vleče v globino. Saj ne delam samomora! Pa dajmo: levi čevelj – adijo. Desni čevelj – adijo. Trapez ... čakaj, trapez s karabinom in strgano vrvjo – ne adijo, ne ne. Trapez. Zakaj potrebujem trapez z železnim karabinom in strgano vrvjo? Zato ker če me bo kdo našel mrtvega, bo videl, da se mi je strgala vrv. Da ne bi mislil, da sem delal samomor ali da me je kdo porinil ali kaj takega. Bližnji si lahko hitro kaj zavrtijo. Pa da imam dokaz. Kakšen dokaz? Za koga? Ja, če me slučajno najdejo. Kdo če me najde? Ja, moji. Ne se hecat ... Bi res rad, da vidijo to strgano vrv? Pa daj ne seri, trapez se je napil vode, karabin je jeklen, vrv prepojena. Odvrzi to. Ovira te. Ja. Ampak potem bo pa tole še dlje trajalo. A res to hočem? Kolikor dolgo že bo trajalo, se nočem utapljati s trapezom, karabinom in vrvjo okoli pasu. A bi šel kdaj plavat ali se kopat na morju s to jebo okoli pasu?! Ne!! Torej? Trapez – adijo. Kombinezon – adijo!

Kaj sem prej rekel? Kopanje? Plavanje? Morje? Plaža? Pa saj sem na morju. V morju. Ko pridejo tisti dnevi v letu, ki se jim reče dopust, si želimo biti čim več časa v morju. Vedno sem rad plaval stran od obale in zdaj sem

na odprtem morju in se mi ni treba vrniti na kosilo ali na pivo, karkoli že. Veliko časa imam. Kaj sem naredil, ko sem prišel do tiste točke, kjer sem se obrnil in začel plavati nazaj? Malo sem lebdel na gladini. Plaval mrtvaka – no, daj! Kaj še? Potem sem se navpično z rokami potapljal v vodo in nazaj gor. No, daj! Kaj še? Val. Pogledam okrog. Nič. No – kaj še? Potem sem se malo potopil in se pod vodo malo raztegoval. No, daj! Pa val je. Ja, nič. No, daj, raztegni se! Koristilo ti bo. Saj si ves čas v krču. No, daj! Potopim se, raztegujem. Res paše. Ja, saj tako sem si nabral moči za plavanje nazaj. Pa vsaj tri vale sem spustil. Zdaj grem na tega. Pogledam. Nič. Koliko misliš, da naredim prevalov pod vodo? Pet? Lahko bi jih. No, daj! Ena, dva, tri, štiri, pet, šest. Bravo! Zadiham. Val. Nič. Kaj pa preval nazaj? Sigurno jih ne bom zmogel toliko. No, daj! Eden, dva, tri, štiri ... komaj. Zadiham. Val. Nič. No, plaval nazaj ne bom. Kaj pa zdaj? Val. Nič. A veš, da eni pa nič ne delajo v morju in so pri tem ful srečni.

Spomni se na tisto jahto z Italijani, ki so se zasidrali na Kornatih. Poskakali so v morje, nekaj časa čofotali in se špricali, potem je pa zazvonil zvonček na palubi in neka ženska jim je v vodi postregla s pijačo. Zgledalo je kot koktejl. Take oranžne barve. Kozarce jim je postavila v neke napihnjene podstavke, tako da jih gospodom sploh ni bilo treba držati. Srknili so in kozarec odložili na gladino morja. Srkali so hitro, da se napitek ne bi preveč segrel na vročem soncu. In ko so izpraznili kozarec, jim je gospa postregla z drugim. Val. Nič. No, sprosti se in predstavljaš si, da si v njihovi situaciji. Voda je sicer malo hladnejša kot v kornatski plitvini, ampak vseeno.

V morju sem. Kopam se. Ljudje celo leto delajo, da se lahko en teden namakajo v morju. Ko sva ponoči s Sekondom izpolnjevala ladijski dnevnik, je imela voda 21 °C. Zdaj ko je sonce v zenitu, pa ima morje na gladini še kakšno stopinjo več. Kaj hočem lepšega? Če sem že zletel v morje, sem to naredil vsaj na idealni lokaciji. Val. Nič. Sonce v zenitu. Blizu ekvatorja. Ura je blizu dvanajst. Na barki imajo kosilo in Sekondo je nastopil svojo guardio. Če ne prej, so zdaj sigurno opazili, da me ni. Se bodo obrnili? Dve uri sem že v vodi. Dvaindvajset milj (približno 40 km) so šli naprej. Veliko je to. Če se bodo obrnili, bodo prečesavali morje, saj ne vedo, kdaj sem padel. Torej bodo blizu mene čez kakšne tri ure. Vprašanje tudi, koliko me je odnesel tok (takrat še ni bilo GPS-a). Mogoče se pa sploh ne bodo obrnili in bo samo radiotelegrafist oddal brzojavko vsem ladjam v tem delu Atlantika: »Man overboard. Please sharp look out and report us.« Ampak Sekondo in Jure bosta sigurno vztrajala, da me vsaj poskusijo poiskati. In če bo barba za, bo to iskanje trajalo tja do okrog šestih, ko se začne večeriti. Zmrznil ne bom, valovi so lepi, dolgi. Evo ga. Nič.

Kdo bi me pa lahko našel, če me ne bo moja ladja? Tukaj ni ribičev, sem predaleč od obale. Naftne ploščadi so šele pred Nigerijo. Mogoče kakšen tanker pride mimo? Kdo bi še lahko? Kakšna jadrnica? Kakšen Jure Šterk, ki jadra okoli sveta, ali pa vsaj okrog Afrike. To bi bilo super. Samo bi moral pluti res zelo blizu, da bi se zagledala. Kakšno srečanje bi to bilo. Čisto noro. Po mojem bi naju kar kap zadela od sreče in vzhičenosti. Saj res, a on zdaj pluje? Val. Nič. Sigurno pluje. Ampak kje? Pojma nimam. Saj še kdo drug jadra okoli Afrike. Saj je še kakšen tak

Reševanje

Vleka k ladji

norec. Sploh tisti, ki jadrajo sami. Dneve in tedne in mesece na zibajočih se dveh kvadratih. No, še večji norec se gre pa kopat sredi Atlantika. Hahahaaaa. O, val.

Nič – čakaj. A ni bilo tam nekaj ...? Zdaj pa res takoj ujemi naslednjega velikega. Evo. Res je nekaj. Dve črni piki. Je nekaj! Plavaj! Hitro. Močno! Brcaj z nogami. Spet velik val. Pogledj! Dve piki. Plavaj v smeri. Brcaj. Tolči, plavaj! Saj sem devet let treniral plavanje. Ajde! Saj sem dosti počival, se namakal. Ajde! Val, ja! Jambora sta to. Zdaj se vidi že malo nadgradnje z mostom zadaj. Zgornji del se vidi, most. Tolčem po vodi. Plavam. Tolčem. Vidi se že cela nadgradnja. Ladja. Moja ladja. Naša ladja! Juliet-eight-Echo-Lima-nine. Fatamorgana? Sanjam ne. V morju sem, voda ni pitna. Slečem majico. Ja. Rumena je. Super. Pametno, da sem jo obdržal na sebi. Maham. Majico vrtim nad glavo. Z drugo roko tolčem po gladini. Jambora sta narazen. Barka pluje z desne proti levi. Maham z majico. Tolčem. Več možnosti je, da me bodo videli tako, kot če bi plaval. Daj, mahaj! Tolči, vrti majico. Auaaa! Zdaj pa že boli roka. Maham, vrtim, tolčem. Kdaj, če ne zdaj? Zdaj vidim že trup ladje, če sem na velikem valu. Jambora in most pa vidim ves čas. Torej se približujejo. Samo smer ni prava. Maham. Au, roka. Razmak med jamboroma se je začel manjšati. Ja, ja, ja, jaaaa!!! Jambora sta se poravnala. Ladja pluje proti meni. Videli so me. Jaa!!!! Našli so me. Ja, ja. Ladja je blizu.

Vidim že člane posadke na mostu in ob boku ladje. Večina jih ima oblečene rešilne jopiče. Izreden dogodek. Izredne razmere. Moč se mi je vrnila. Dlani stiskam v pest. Napenjam bicepse, močen sem. »I can do it! Only I can do it.« Vidim dva, ki spuščata vrvno lestev čez bok ladje. Tisto lestev, ki sem jo jaz ponavadi spuščal za pilota, ki se je vkrcal na ladjo in vodil plovbo skozi kakšno ožino ali v pristanišče ali pa nam pokazal primeren kraj za sidranje. Čisto blizu so že. Nekdo vrže rešilni obroč privezan na vrv. Slišim jih: »Plavaj k obroču. Primi se za obroč.« Plavam k obroču, primem se zanj. Vlečejo me k ladji, kot kakšnega tuna. Blizu sem. Nekaj metrov, smejem se, maham jim.

V tistem trenutku pa spet pride tisti val, ki sem ga čakal na odprtem morju. Dvigne me, ponese. In zabriše ob zarjavelo železo boka ladje. Au! Au! Vsega me je prerukalo. Spustim obroč. V trenutku sem brez vse energije, ki sem jo še maloprej čutil. Nebogljen kot sem bil na začetku. Nič. Kos mesa, kot da bi mi ocean dal še zadnji pozdrav. Klofuto. Nokavt. In zraven še pripis: Pa da ne boš mislil, da si se sam rešil. Jaz sem se odločil, da boš preživel. Zapomni si to do konca svojega življenja. Lp, Ocean. P. S.: Upam, da boš še nekaj časa čutil mojo popotnico? Posadki je verjetno zastal dih. Kar bizarno bi bilo, da bi brodolomec umrl tako, da ga je val butnil ob bok ladje, ki ga je rešila.

Nekaj trenutkov kasneje se noštro mo vrže v vodo. Zaplava do mene, me objame. Sprašuje me in me bodri. Odvleče me do lestve: »Drži se. Probaj se potegniti gor!« Ne gre. Obnemogel sem. Megleno je vse. Noštro mo se potopi pod mano, glavo da med moje noge. »Samo z rokami drži vrv,« reče in me začne dvigovati po lestvi.

Lotos ob boku ladje

Ivan Perinič - noštromo v vodi skupaj z Lotosom

Dvigujeva se. Počasi. Težko mora biti noštromu, tudi on gre zdajle do konca. In gre. Greva, grem. V nekem trenutku začutim na sebi roke. Držijo me in me dvigujejo. Zvlečejo me čez partigeto in dva me podpreta. Nič več ne slišim. Vidim Jureta s fotoaparatom in Sekonda z daljnogledom. Vodijo me. Nosijo. Podpirajo. Vse skupaj zgleda kot pasijon.

A je to to? Človek ni ustvarjen za poraz, ampak šele poražen je miren in potopljen v najboljši sen. Blaženost? Nirvana? Vstajenje? Ali Bog obstaja?

EPILOG 1

Povlekli so me na palubo. Vsa posadka je bila v rešilnih jopičih. Izredne razmere. In človek v morju – to so izredne razmere. Dva sta me podprla, vsak z ene strani. Visel sem na njiju. Ob meni je stal Sekondo z daljnogledom okoli vratu in me gledal. Nič ni rekel. Jure je stal pred mano s fotoaparatom v roki. Odvlekli so me v mojo kabino in me položili v posteljo. Opravičeval sem se jim, ker so me morali iskati po morju. Gledali so me kot čudo. Sekondo me vpraša, če bom kaj jedel ali pil. Brez odgovora. Preostali posadki reče, naj me pustijo samega. On še nekaj časa ostane pri meni v kabini, prav tako Jure. Molčimo. Čez nekaj časa odideta tudi onadva. Bolščim v prazno. Ure minevajo. Znočilo se je. Takrat potrka po vratih. »Ja,« zajamram. Na vratih zagledam barbo. Jadran Vouk. Iz Semedele. Izkušen kapitan. Vozil je samo afriške vijače. Bočno je poznal bolj kot sebe. To je bila njegova barka. Vstopil je s steklenico viskija in dvema kozarcema. Jaz žganja ne pijem. Natoči nama. Usedem se na rob postelje, on sedi na stolu pri mizi. Molčiva. Nazdraviva. Spijeva. Natoči še enkrat. Spijeva. Molčiva. Natoči tretjič. Tokrat se nama s pitjem ne mudi. Potem počasi začne govoriti: »Hvala ti, ker nisi umrl. Si kar močen fant. Če te ne bi našli, bi se jaz ubil. Kaj pa misliš?! Ne bi smel pustit, da greš piketat pantalon med navigacijo, sploh če valja. Jaz sem kriv. Jaz bi bil kriv. Pomislil sem na vsa sojenja po sodiščih in zapor. Ne, ne, jaz se ne bi šel tega. Hvala, ker si preživel. A si že kaj spal?« Odkimam. »Jasno.« Pogleda na uro. »Pred dvema urama so v Šibeniku zvonili zvonovi zate. Kapo jih je naročil. Na Atlantiku se je zgodil čudež, je rekel. Našli smo brodolomca na odprtem morju.« Kapo je bil Valerij Umek, po rodu s Krasa, oženil pa se je z Dalmatinko iz Šibenika in tam tudi živel. Verem človek. On, barba in čif so preživljali večere ob igranju preferansa v oficirskem salonu. »Aja,« nadaljuje barba, »ne pozabi se zahvalit Sekondu, on te je našel, jaz sem že obupal. On je pa vztrajal. Rekel je, da ve, kje si, in da te bo našel. In res je bilo tako. Jaz sicer v te stvari ne verjamem, ampak je nekaj na tem, da eni bolj čutijo kot drugi. Danes sem prepričan o tem.« Umolknil je. Molčala sva in počasi pila. Ko sva izpraznila steklenico, se je poslovil in me povabil k sebi v kapitanski apartma, če ne bi mogel spati. Seveda nisem mogel in okoli polnoči, ob uri, ko sem šel ponavadi k Sekondu v guardio, sem šel k barbi. Nič se me ni prijelo, čeprav sva prej v moji kabini spila celo steklenico viskija. Ostal sem trezen tudi po drugi, ki sva jo do jutra spila pri njem, kot tudi po tretji, ki sva jo spila čez dan do večera. Ladja je pa plula. Posadka je opravljala svoje naloge in se pripravljala na prihod v Doualo v Kamerunu, kamor smo pripeljali cement. Naslednji dan zvečer sem zaspal. In zjutraj sem se pridružil ekipi na palubi. Kot da se nič ni zgodilo. Nikoli od takrat pa do danes me ni tlačila mora, nikoli nisem imel travme zaradi tega dogodka. Je pa res, da vsaj petkrat na leto sanjam, da se vkravam na ladjo. In vedno je na njej tudi Sekondo.

Lotos na krovu po reševalni akciji. Pred njim Peter Ivanež – sekondo in Ivan Perenič – noštro

Lotos v kabini po reševalni akciji

EPILOG 2

Čez dobra dva meseca sem zaključil z delom na ladji in se izkrcal v Monfalconeju. Pričakala sta me starša in stric Bojan. Oče je zgledal zelo ponosno. Vsi so vedeli za nesrečo. Oče je stopil do barbe in z njim začel moževati. Mama me je vprašala po počutju in analitično motrila, če so na meni videti kakšne spremembe. Stric mi je čestital za preživetje, me potrepljal in šel na ogled ladje. Najbolj ga je zanimal motor. Sestri sta ostali doma. Tudi po Jureta so prišli starši in ga odpeljali domov. Sekondo je vse skupaj s strani nemo opazoval.

V Ljubljani sem bil prava atrakcija, kar mi je na začetku godilo, potem mi je pa začelo presedati. Novinarji so se razpisali o dogodku, med ljudmi pa je začel dobivati mitološke razsežnosti. Enkrat me je nekdo vprašal, če sem jaz tisti, ki so ga delfini rešili sredi Atlantika. Šlo naj bi za veliko bitko med delfini, ki so me štčili, in morskimi psi, ki so me hoteli požreti. Zmagali so delfini in me bojda tudi odvedli do ladje. Ta bitka naj bi trajala ves dan in ne samo štiri ure, ki so minile od padca do trenutka, ko sem spet stal na krovu Bočne. Ja, ljudje so iz dogodka naredili veliko bolj zanimivo zgodbo, kot je ta, ki sem vam jo povedal.

Red. br. <u>XXX/2</u>		IZLAZNI POMORSKI RADIOTELEGRAM Unutrašnji — Međunarodni R. S. <u>BOCNA/J8EL9</u>		Taksa u _____								
Mjesec <u>JULY</u>				Brodsko BB	Po riječi	Ukupno						
God. <u>1993.</u>				Obalna CC								
				Linjska LL								
		Ostale										
		Svega:										
Polazno mjesto <u>M/V BOCNA</u> Office of origin		Primljen Received			Otpremljen Sent							
Broj Nº	Vrst. Pref.	Riječi Wds	Dan Date	Vrijeme Time	Od stanice Fm Stn	Dan Date	Vrijeme Time	Primio By	Stanici To station	Dan Date	Vrijeme Time	Otpremlio By
	<u>KXX</u>		<u>9</u>	<u>1240</u>	<u>GMT</u>			<u>TO ALL SHIPS</u>	<u>9</u>	<u>1242</u>	<u>UTC</u>	
Adresa Address		<u>XXX - CQ DE J8EL9 -</u>										
Tekst Text		<u>MAN OVERBOARD ON PSN 0806N 01408W FOUND BY M/V BOCNA</u> <u>ALIVE AND THANKS FOR YOUR ATENTION - QUM XXX +</u>										
		<u>DE J8EL9 va</u>										
ORC:		<u>(za SPAROVEC LOTOSA (v spomin) RTG Šparovec)</u>										

Telegram za konec alarma Človek v morju

Lotos Vincenc Šparovec
ČLOVEK V MORJU

2021

Gledališki dokumentarec

Krstna uprizoritev

Premiera 21. aprila 2022

Pri uresnitvi gledališkega dokumentarca so sodelovali **Lotos Vincenc Šparovec, Ira Ratej, Iris Kovačič, Peter Bratuša, Maja Cerar, Andrej Koležnik** in **Sašo Dragaš**.

Predmete z ladje je prispevala **Splošna plovba**.

Za pomoč se zahvaljujemo **Petru Ivanežu, Borisu Vidmarju** in **Jadranu Vouku**.

Predvajana glasba Terry Jacks *Seasons in the Sun* (Jacques Brel, Rod McKuen, Terry Jack in Clive Davis).

Vodja predstave in rekviziterka **Lejla Žorž**
Tehnični vodja **Janez Koleša**
Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**
Vodji tehničnih ekip **Branko Tica** in **Boris Britovšek**
Tonska tehnika **Matija Zajc** in **Tomaž Božič**
Osvetljevalca **Andrej Koležnik** in **Aljoša Vizlar**
Garderoberka **Angelina Karimović**

Scenske elemente so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** v delavnici MGL.

LOTOS

SPLOŠNA PLOVBA

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**, faks **+386 (0)1 2517 044**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred

predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovic dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Branka Lepšina koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 2514 167

Katarina Koprivnikar vodja projektov

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan** blagajničarja in informatorja

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Špela Knol**, **mag. Kim Komljanec**, **Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

Eva Mahkovic (predsednica), **Alen Jelen**, **Tone Peršak**, **izr. prof. dr. Katarina Podbevšek**, **Matej Puc**, **Nina Valič**

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega

Letnik LXXII, sezona 2021/2022, številka 10

Izdaja Mestno gledališče ljubljansko

© **2022 Mestno gledališče ljubljansko**

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**

Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej**

To številko je uredila **Ira Ratej**

Lektorica **Maja Cerar**

Avtor fotografij **Jure Jerkovič**

Obdelava fotografij **Peter Giodani**

Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**

Naklada **200 izvodov**

Ljubljana, Slovenija, april 2022

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.